

Asia: VN/29418/2023

Hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Muuta järjestää

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen vaiheen tuen ja hoidon saatavuuden parantamisesta perustason palveluissa?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan ja/tai lisäksi seuraavia toimia [Lainsäädäntöuudistuksen tavoite on hyvä. Kuitenkaan pelkkä aloittamisen aikarajan velvoite psykososiaalisille menetelmille, joiden määrittelykin vielä on epätarkka, ei ole riittävä toimi parantamaan lasten ja nuorten tarpeenmukaisen hoidon toteutumista perusterveydenhuollossa. Riittävä lapsen tai nuoren kokonaistilanteen arviointi ennen hoidon aloittamista on välttämätön hoidon oikeaksi kohdentamiseksi. Arviossa tulee ottaa huomioon myös elinympäristön ja elämäntilanteen mahdollinen vaikutus lapsen oireiluun. Lapsen tai nuoren hoito yksilönä ei ole riittävää eikä vaikuttavaa, jos oireilun taustalla on ympäristölähtöinen kuormitus, (esimerkiksi kiusaaminen, kaltoinkohtelu), joka on ensisijaisesti tärkeää tunnistaa ja puuttua siihen. Hoidon porrastuksen arvioinnin tulee liittyä hoidon tarpeen arviointiin. Hoitokokonaisuuden tulee lähteä lapsen tarpeista ja sisältää kaikki tarvittavat elementit, mikä on monesti yksittäisiä menetelmiä laajempi kokonaisuus. Tarpeenmukaisen hoidon toteutuminen edellyttää riittävä perustason palveluiden resursointia, henkilöstön riittävä koulutusta ja mahdollisuutta toteuttaa takuun piiriin kuuluvia interventioita. Määrämittaisiin interventioihin liittyvien aikamääreiden noudattamisen ei tule syrjäyttää tai hankaloittaa muun tarpeenmukaisen tuen ja hoidon toteutusta, mikä on selvä riski silloin, kun resursseja on niukasti.]

3. Onko sääntely takuun piiriin kuuluvista psykososiaalisista interventioista terveydenhuoltolain 53 §:n ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöksiä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Toistaiseksi on epäselvää, mitä menetelmiä takuun piiriin kuuluu ja mikä taho määrittelee ja päivittää menetelmävalikon. Tätä tulisi tarkentaa.]

4. Onko takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon aloittamisen enimmäisajan määrittely terveydenhuoltolain 53 §:ssä ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöstä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Esitetty aikamääre on liian lyhyt erityisesti ajatellen ryhmissä toteutettavia interventioita.]

5. Onko takuun piiriin kuuluvan mielenterveystyön palveluna annettavan psykososiaalisen tuen ja psykososiaalisten työmenetelmien määrittely sosiaalihuoltolain 25 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Toistaiseksi on epäselvää, mitä menetelmiä takuun piiriin kuuluu ja mikä taho määrittelee ja päivittää menetelmävalikon. Tätä tulisi tarkentaa.]

6. Onko takuun piiriin kuuluvaa mielenterveystyön palvelua koskevan päätöksen toimeenpanon sääntely sosiaalihuoltolain 45 §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Toistaiseksi on epäselvää, mitä menetelmiä päätösten piiriin kuuluu ja mikä taho määrittelee ja päivittää menetelmävalikon. Tätä tulisi tarkentaa.]

7. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä terveydenhuollon menetelmien osalta?

Ei

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuositukset

Terapiatakuuta toteuttavien sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja terapiatakuuseen kuuluvien hoitomenetelmien tarkempaa määrittelyä tarvitaan.

8. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä sosiaalihuollon menetelmien osalta?

Ei

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuositukset

Terapiatakuuta toteuttavien sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja terapiatakuuseen kuuluvien hoitomenetelmien tarkempaa määrittelyä tarvitaan.

9. Miten lasten ja nuorten terapiatakuun enimmäisaikojen toteutumisen seuranta olisi tiedonhallinnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista toteuttaa?

Tavanomaisen potilas- tai asiakastietojärjestelmien kautta, yhtenäisellä tavalla koko maassa.

10. Millaista kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

Lain voimaantulolle suunniteltu aikataulu on liian tiukka eikä sen tavoitteilla ole vielä edellytyksiä toteutua. Lain voimaantuloa edeltävästi tulee selkeämmin määrittellä ne sosiaali- ja terveydenhuollon perustason rakenteet, jotka toteuttavat lasten ja nuorten lievien ja keskivaikeiden häiriöiden arviointia ja hoitoa sekä psykososiaalista tukea. Myös menetelmävalikkoon kuuluvista menetelmistä kansallisesti ja alueellisesti päättävät rakenteet tulee määrittellä. Menetelmien valinnassa tulee kuulla menetelmien tutkimusta toteuttavia ja näitä menetelmiä kouluttavia tahoja.

11. Hallituksen keväällä 2024 tekemä päätös perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämisestä 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen tulee kiirettömän hoidon osalta vaikuttamaan ensimmäisen

hoitotapahtuman järjestämisen enimmäisaikaan perusterveydenhuollossa. Edellyttäisikö tämä muutos toteutuessaan mielestänne muutoksia terapiatakuusääntelyyn?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset ehdotukset

Pidempi määräaika hoitotakuulle kuin terapiatakuulle on epälooginen. Lisäksi erilaisten määräaikojen kirjo aiheuttaa hämmennystä ja epäselvyyttä ja on sosiaali- ja terveydenhuoltoa kuormittavaa. Määräaikoja on tärkeää yhtenäistää ja ymmärtää lasten tai nuorten hoito sosiaali- ja terveydenhuoltoa tarpeenmukaisesti yhteensovittavaksi kokonaisuudeksi.

12. Muu palaute liittyen hallituksen esitysluonnokseen

Lastenpsykiatriyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua lakimuutosesityksestä. Esityksellä on hyvät tavoitteet. Tavoitteiden toteutuminen pelkäänsä yksittäisiin, vielä täsmentymättömiin menetelmiin kohdistuvan määräjän määrittelyn nojalla ei kuitenkaan ole vielä realistista ja voi aiheuttaa hämmennystä. Terapiatakuuseen kuuluvia menetelmiä määrittävien prosessien sekä menetelmiä toteuttavien sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden jäsentäminen on tärkeää tehdä ensin, tai viimeistään lain voimaantulon yhteydessä. Myös on tärkeää määritellä, mikä on lapsen tai nuoren kokonaistilanteen riittävä arviointi ennen intervention aloittamista. Menetelmien valinta, kouluttaminen, koordinointi ja juurruttaminen edellyttää pitkäjänteistä, suunnitelmallista työtä ja resursseja, joita sosiaali- ja terveydenhuollossa ei tällä hetkellä lakimuutoksen toteuttamiseen ole.

Ilona Luoma
Suomen Lastenpsykiatriyhdistys ry